

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія: Філологія
(мовознавство)

ВИПУСК 23

Вінниця 2016

Кравченко Ніна. Темпоральна організація просительних и благодарственных молитв в англиканском богослужении.....	217
Марусич Анна. Лингвальні особливості стандартних фраз в судоводному дискурсе..	223
Матковська Ганна. Співвідношення архітектонічного й композиційного аспектів структури художнього твору.....	227
Одинецька Людмила. Метафора родинності в українському публіцистичному дискурсі.....	231
Скобнікова Оксана. Лінгвотекстові характеристики та типологія кіносценаріїв.....	235
Шморгун Інна. Вживання евфемістичних комунікативів у гендерно зумовленій поведінці персонажів сучасної англійської драми.....	241

V. ЗІСТАВНЕ ВИВЧЕННЯ МОВ. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ..... 246

Багрій Ганна, Герасімова Оксана. Особливості передачі англійських пареміологічних одиниць українською мовою.....	246
Вуколова Виолетта. Феномен білінгвізму: проблематика и аспекты изучения.....	249
Іваницька Наталя. Функціонування англійських еквівалентів українських лінгвістичних метаодиноць у світовому науковому інформаційному просторі.....	254
Козачук Андрій. Відхилення від авторського мовостилу при перекладі фразеологізмів (на матеріалі перекладів Роми Франко).....	258
Комарницька Оксана, Германська Ірина. Проблеми автоматичного лінгвістичного аналізу тексту в контексті систем оцінювання знань.....	265
Назаренко Наталія, Мисечко Ольга. Особливості перекладу художніх текстів.....	269
Руденко Наталія. Ways of Modality of Rendering of Atypical Interrogative Sentences in English and Ukrainian.....	275
Таценко Наталія. Корпусна лінгвістика як методологія сучасних філологічних наукових розвідок.....	280
Тимкова Валентина. Удосконалення усного професійного мовлення студентів аграрного профілю.....	286
Шилінська Інна, Батрин Наталія. Формування компетентності інтерпретації і перекладу в студентів спеціальностей галузі знань «Інформаційні технології».....	291

РЕЦЕНЗІЇ. ВІТАННЯ. ОГолоШЕННЯ..... 296

Іваницька Ніна. Рецензія на монографію Т.С. Масицької «Типологія семантико-синтаксичних реченнєвих залежностей (Луцьк : ПВД «Твердиня», 2016. – 416 с.).....	296
Лазаренко Наталія. Подвижницька освітня й наукова діяльність Ольги Миколаївни Куцевол.....	298

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ..... 303

Заєць Валентина Григорівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка.

Зайченко Юлія Олегівна, асистент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови факультету лінгвістики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Іваницька Ніна Лаврентіївна, доктор філологічних наук, професор кафедри методики філологічних дисциплін і стилістики української мови Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Іваницька Наталя Борисівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету.

Ізотова Наталя Павлівна, кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри англійської філології і філософії мови імені професора О. М. Мороховського Київського національного лінгвістичного університету.

Кіркоська Інга Станіславівна, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри романської філології Дніпропетровського національного університету імені О. Гончара.

Козачук Андрій Михайлович, старший викладач кафедри англійської філології та перекладу Київського університету імені Бориса Грінченка.

Комарницька Оксана Іванівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького.

Косович Ольга Василівна, доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри романо-германської філології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Кравець Лариса Вікторівна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри стилістики української мови Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Кравченко Ніна Олександрівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

Кришталюк Ганна Анатоліївна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Кришук Валентина Леонідівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Кузнєцова Ірина Володимирівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу Запорізького національного технічного університету.

Крайняк Оксана Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Лазаренко Наталія Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, ректор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Лісняк Наталія Іванівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови і літератури ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана».

Ловейко Тетяна Володимирівна, викладач Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка.

Лопата Вікторія Олександрівна, аспірантка кафедри української мови Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Андрій Козачук
(Київ)

УДК 81'255.4+'373.7+'38

**ВІДХИЛЕННЯ ВІД АВТОРСЬКОГО МОВОСТИЛЮ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ
ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДІВ РОМИ ФРАНКО)**

У статті розглядаються особливості перекладу українських фразеологічних виразів у художніх текстах на матеріалі сучасних англомовних перекладів Роми Франко. Зокрема розглянуто прозові твори межі ХІХ-ХХ ст. Наведено опис методології проведеного дослідження. Запропоновано використання прийому формалізації для позначення особливостей перекладу фразеологічних виразів, а також способи обчислення ступеня відхилення від авторського мовостилю при перекладі за окремими аспектами. На основі проаналізованих текстів наведено приклади перекладу

фразеологічних виразів у реченнях, що сприяє здійсненню контекстуального аналізу. Автором здійснено класифікацію способів відтворення фразеологічних одиниць у мові перекладу, яка включає такі групи, як еквівалентні фразеологічні одиниці мови перекладу, нефразеологічні одиниці з використанням різних стилістичних засобів для збереження образності та компенсації, переклад з використанням стилістичних засобів мови перекладу та елементами буквалізму для яскравішого відтворення національного колориту та описовий стилістично нейтральний переклад. Після виконання обчислень зроблено висновок про відносно значні відхилення від авторського мовостилю у розглянутих текстах в межах окремо взятого аспекту перекладу фразеологічних виразів.

Ключові слова: переклад, фразеологізм, еквівалентність, буквалізм.

Постановка проблеми. Збільшення численних мовних контактів неминуче в час збільшення швидкості розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та глобалізаційних процесів. Незважаючи на те, що чимало сфер суспільного життя залишаються деглобалізованими, триває процес інтенсивної інтеграції багатьох національних літератур у світову через переклади текстів мовами міжнародного спілкування.

Як відомо, національна мова фіксується у текстах національної літератури, тому, наприклад, художні переклади українських текстів англійською мовою є одним із засобів мовних контактів, які є невід'ємною частиною не лише націєтворчих, але також й інтеграційних процесів, які відбуваються в Україні в цей час, що вказує на **актуальність** досліджень у цій галузі. Однією з особливостей художніх текстів є насиченість різними засобами художньої виразності, стилістичними тропами та фігурами тощо. Також художні тексти часто містять фразеологізми, які з одного боку можуть бути компонентом авторського мовостилю або мовостилю конкретного тексту, а з іншого – становлять перекладацьку проблему, яку доводиться вирішувати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з тем, дотичних до обраної, показав, що проблеми фразеології у контексті вивчення мовостилю досліджували І. Арнольд, В. Дикань та інші; переклад фразеологізмів вивчали І. Єрмоєнко, Р. Зорівчак, О. Мушніна, Я. Рецкер та інші. Однак, на нашу думку, потребує додаткової уваги докладний розгляд особливостей процесу зміни мовостилю тексту при перекладі у деталях.

Метою статті визначимо з'ясування впливу особливостей перекладу фразеологізмів у художньому тексті на ступінь відхилення від авторського мовостилю у тексті перекладу. Матеріалом дослідження ми обрали тексти української прози межі 19-20 ст. та їх сучасні переклади англійською мовою, виконані канадською перекладачкою Ромою Франко.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо декілька тверджень стосовно фразеологізмів та їх перекладу. Так, І. Єрмоєнко стверджує, що фразеологізм подібно до слова є знаком у мові з притаманними йому компонентами семантичного трикутника – звукового оформлення, денотата і сигніфіката [6, с. 108]. Звідси випливає, що процес перекладу фразеологізму можна представити у вигляді пошуку оптимального звукового оформлення у мові перекладу для певного знака, денотат і сигніфікат якого відомий.

Фразеологічні одиниці бувають різних видів, і вони часто вживаються переважно у художніх творах, хоча у текстах інших жанрів вони також можуть бути присутніми. Використання фразеологізмів у художньому тексті зумовлено, з одного боку, потребою, з іншого – їхньою функцією. На думку І. Арнольд, основною стилістичною функцією фразеологізмів є образність, що зумовлюється також і власною природою фразеологічної одиниці – адже для того, щоб вираз запам'ятали і повторювали, він має бути образним і ритмічним [3, с. 310]. Звісно, це не єдиний мовний засіб створення образності, але належить до тих засобів, що становлять так звану «перекладацьку проблему», тому переклад текстів із фразеологічними одиницями потребує окремого розгляду.

О. Мушніна також пише, що фразеологізми несуть експресивно-образну функцію, тому при перекладі, якщо це можливо, вкрай необхідно добирати відповідний фразеологізм у мові перекладу, який би передавав не лише зміст, але й образність оригінального фразеологізму [9, с. 185]. Наведемо приклад: (1) *Може бути, що се станеться ниткою Аріадни, котра виведе мене з темного лабіринту забуття* (І. Франко) – *It may be that this fact will become the thread of *Ariadne that will lead me out of the dark labyrinth of oblivion...* (I. Franko – R. Franko). Так, для

створення образності у тексті оригіналу використовується міфологічний персонаж та алюзія на відомий в українській культурі давньогрецький міф про Тесея у лабіринті Мінотавра. Зважаючи на широке поширення давньогрецьких міфів у Європі, а потім і на територіях, колонізованих вихідцями з Європи, використання цього ж образу у тексті перекладу зберігає образність самого фразеологізму. Хоча для підсилення такого ефекту перекладачка використовує коментар у глосарії, у якому коротко одним реченням надає інформацію про зміст згаданого міфу [14, с. 342]. Таким чином, якщо англomовному читачеві цей міф невідомий, коментар у глосарії сприяє адекватній рецепції та розширює аудиторію читачів тексту перекладу.

Аналізуючи переклад фразеологічних одиниць, Р. Зорівчак зазначає, що особливих труднощів перекладачеві завдають компоненти фразеологізмів, серед яких не лише образність, експресія і багатозначність, але також і алогічність [7, с. 16]. Про типові труднощі перекладу фразеологізмів також писав Я. Рецкер: відповідник фразеологічної одиниці у мові перекладу може бути взагалі відсутнім, або навіть у випадку наявності він може відрізнитися у стилістичному або експресивному відношенні [10, с. 156]. В. Дикань пояснює лексичні розбіжності у фразеології різних народів різними матеріальними світами та відношеннями до позначуваних предметів у них [5, с. 19].

Так, в одному з розглянутих текстів є таке речення: (2) *А прийде вибоїна або віз наскочить на камінь та гулькне так, що всім аж свічки в очах постають...* (І. Франко) – *And whenever we hit a pothole, or when the wagon hit a stone and bounced so hard that we all saw stars...* (І. Franko – R. Franko). Якщо порівняти використані фразеологізми у текстах оригіналу та перекладу, то бачимо, що для передачі еквівалентного порівняння у різних культурах використовують різні лексеми (*свічки* та *stars*), що зумовлене різним світобаченням у двох різних культурах. На нашу думку, це також пов'язане з особливостями звичаїв та традиційних релігійних обрядів, поширених у кожній культурі (переважно католицизм у західній частині теперішньої України у ХІХ ст. та різні форми протестантизму в англomовних країнах). В цілому переклад можна вважати адекватним, оскільки, незважаючи на використання різних лексем, у перекладі дібрано фразеологізм, який сприймається подібно до оригінального завдяки своєму лексичному значенню.

На цьому прикладі також можна пересвідчитися у важливості контексту при перекладі фразеологізмів. Зокрема це підкреслюється і у праці литовської вченої Л. Юдіцкайте-Пашвянскіене, яка розглядає випадки зміни компонентів фразеологічних виразів залежно від контексту [15, с. 127]. Ми вважаємо, що таке явище можна назвати контекстуальною трансформацією фразеологізмів. Так, в українському тексті вираз *свічки в очах постають* можна вважати трансформованим виразом *іскри з очей сиплються*, який є кодифікованим відповідником еквіваленту, вжитого в тексті перекладу [2, с. 843]. Так, у цьому випадку лексема *іскри* замінена на *свічки* залежно від контексту, де оповідь ведеться від імені учасниці паломницької ходи.

Про контекст при перекладі фразеологізмів пише також Р. Зорівчак; вона надає його ролі важливого значення, особливо при дескриптивному перекладі фразеологізмів [7, с. 125]. Це можна проілюструвати таким прикладом: (3) *«Зараз ходімо до нього, най віддає наші папери, бо йому куца година буде»* (І. Франко) – *“Let’s go to him right now, let’s make him give us back our documents, for, if he doesn’t, it will be his last hour!”* (І. Franko – R. Franko). Фразеологізм перекладається описово, з використанням підрядного речення умови (відсутнього у тексті оригіналу), а також із заміною прикметника. Наведена фраза є частиною репліки. У цьому випадку враховується контекст, з якого стає зрозумілим загальний настрій персонажів, ступінь емоційності їхнього мовлення тощо. І хоч у тексті перекладу фразеологізм відсутній, відхилення від авторського мовостилю вважаємо незначним.

О. Хавкіна і М. Малюта на підставі досліджень класиків перекладознавства також вважають, що під час перекладу фразеологізмів завдання перекладача – перш за все відтворити цілісний ефект функціонування фразеологічної одиниці у мові, а не перекладати її компоненти [12, с. 377]. Наприклад: (4) *Вона не була з тих, що говорять на вітер* (О. Кобилянська) – *She was not one of those who spoke nonsense* (О. Kobylanska – R. Franko). Хоч тут у тексті перекладу фразеологізм не збережений, що спричиняє відхилення від авторського мовостилю, проте фраза

who spoke nonsense досить точно передає його зміст і в цілому дає досить повне уявлення читачеві перекладу про цілісний ефект функціонування фразеологізму у тексті оригіналу.

Як бачимо, під час перекладу бажано сприймати фразеологізм як єдину цілісну одиницю мови. Це може означати, що йому властиві певні ознаки інших одиниць мови. Дійсно, у процесі пошуку інформацію на цю тему, нами було знайдено тезу І. Єрмоєнко, яка стверджує, що фразеологізм, подібно до слова, є знаком у мові з притаманними йому компонентами семантичного трикутника – звукового оформлення, денотата і сигніфіката [5, с. 108].

Зрозуміло, що у структуру фразеологізму можна розглядати і з іншої точки зору. Так, аналізуючи здобутки перекладознавства у галузі фразеології, Р. Зорівчак, по-перше, обґрунтовує використання термінів повного фразеологічного компоненту та часткового фразеологічного компоненту у дослідженнях, дотичних до перекладу фразеологізмів; по-друге, вважає за необхідне при перекладі враховувати бінарні зіставлення предметно-логічного значення фразеологізму, образності, функціонально-стилістичної та експресивно-емоційної конотації та структурно-граматичної будови [7, с. 48]. Зіставивши дві точки зору, можемо зазначити, що вони органічно доповнюють одна одну, оскільки те, що розглядає Р. Зорівчак, можна віднести переважно до сфери сигніфіката, який є одним з трьох компонентів фразеологізму, як мовного знаку.

Наприклад, українське речення: (5) *А совітник Н. і зроду був вісімнадцятим туман* (І. Франко) у перекладі виглядає так: *And judge N. has been an idiot of the nth degree* (І. Franko – R. Franko). Розглянемо вираз «*вісімнадцятим туман*»: сигніфікатом є характеристика особистості, денотатом – будь-яка людина, якій притаманна вказана характеристика. Якщо ми проаналізуємо сигніфікат детальніше, то з'ясуємо, що предметно-логічне значення вказує на низький рівень інтелекту носія цієї ознаки, така характеристика особистості є образною, оскільки вона не має прямого зв'язку з погодними явищами, вона стилістично маркована як негативна та зневажлива, а також вона є емоційною. Щодо структурно-граматичної будови, що не належить до сигніфікату, а швидше – до способу репрезентації у мові, то ми можемо виокремити номінативну частину, а також порядковий числівник, який виконує емоційно-підсилювальну функцію. У тексті перекладу вжито вираз “*an idiot of the nth degree*”, який, на нашу думку, компенсує відсутність прямого еквіваленту у мові перекладу. Так, наявна номінативна частина, яка хоч і характеризується меншим ступенем образності, оскільки слово вжите у прямому значенні, але це значення стилістично марковане та емоційне, а аналогічне використання словосполучення з порядковим числівником та атрибутивною функцією підсилює емоційність всього виразу, що робить переклад речення в цілому адекватним, незважаючи на те, що не кожен компонент значення фразеологізму був відтворений у перекладі.

Щодо компонентного аналізу перекладу фразеологізмів, деякі вчені зокрема вказують на те, що найчастіше фразеологізми у перекладі відтворюються за допомогою прямого або предметного компоненту значення фразеологізму, а також емоційного компоненту фразеологізму [6, с. 109], а також, що фразеологізми у художній літературі виконують емоційно-експресивну функцію і перекладаються відносним еквівалентом [9, с. 186]. Розглянемо типовий для описаного випадку приклад: (6) *Та й маєток твій неса варт, коли в тебе нема газдині* (Л. Мартович) – *And all your wealth isn't worth a damn, when you don't have a good housewife* (L. Martovych – R. Franko). У наведеному прикладі фразеологізм перекладений за компонентами, при цьому слово *неса* замінене іншою лексемою, яка у відриві від контексту не є його еквівалентом, проте її лексико-стилістичні особливості дають підстави стверджувати, що образність фразеологізму в цілому зберігається, і переклад речення є адекватним.

Про збереження образності також писав відомий лінгвіст Я. Рецкер, розглядаючи різні прийоми перекладу фразеологізмів. Він надавав великого значення збереженню їхньої образності незалежно від того, чи вона була повністю замінена, чи відновлена [10, с. 151]. При цьому, вважав вчений, якщо вираз використовується у мові дуже часто, то його образність втрачається [10, с. 152].

Н. Гоца досліджує англо-український переклад фразеологізмів із зоонімічним компонентом і вважає, що найпоширенішим способом перекладу є описовий або використання фразеологізму, який тлумачить фразеологізм з тексту оригіналу [4, с. 155]. Наведемо приклад з таким типом перекладу: (7) *Пропала вся худоба ні за цапову душу!* (Б. Грінченко) – *Everything is lost!* (В. Hrinchenko – R. Franko). Зміст фразеологізму у перекладі переданий точно, з

урахуванням контексту. При цьому у тексті перекладу відсутнє будь-яке стилістичне маркування, тобто відхилення від авторського мовостилю – очевидне.

Про один з видів відтворення фразеологізмів можна також прочитати у Р. Зорівчак. Так, вчена називає його методом фразеологічного калькування, який полягає в імітації форм вислову оригіналу. Вона вважає його ефективним методом для відтворення національного колориту оригіналу [7, с. 81]. У перекладознавстві термін «фразеологічна калька» позначає оказіональний випадок калькування іншомовних усталених виразів, які не стають частиною лексики мови-рецептора [7, с. 85]. У досліджуваних нами текстах цей тип перекладу досить поширений: (8) *Хоч говори, хоч грими, хоч блискай, а він усе той самий* (М. Коцюбинський) – *You can talk, or shout at him, or fling thunderbolts at him, but he's always the same* (М. Kotsyubynsky – R. Franko). Як бачимо наведений фразеологізм перекладається з використанням калькування, що може сприяти рецепції двома способами: по перше, семантика слів, з яких складається речення у тексті перекладу, в цілому дозволяє зрозуміти його зміст без втрат, по-друге – нестандартне для англійської мови висловлювання стилістично маркує це речення і надає йому яскравого національного колориту у тексті перекладу.

О. Чередниченко пише про зв'язок між фоновими знаннями та фразеологією. Так, незбіг уявлень про чуттєвий (матеріальний) світ у різних етносів породжує специфіку образних асоціацій, які закріплюються у мові певної спільноти [13, с. 218]. З цього виходить, що вивчення фразеології дає можливість дослідити певні національно специфічні знання етносу, тобто – фонові знання, властиві носіям мови оригіналу.

С. Алтухова поділяє подібні погляди, стверджуючи, що фразеологізми не лише пов'язані з історією, соціальним життям, традиціями та звичаями народу, але також вони виражають мовні особливості народу з одного боку (надаючи їй національного колориту і неповторності), а також характеризують носія слова і виражають рівень його культури з іншого [1, с. 44].

Я. Рецкер також приділяв увагу особливостям пошуку еквіваленту фразеологізму у мові перекладу. Він зокрема зробив висновок про те, що фразеологічні словники не можуть бути універсальним засобом вирішення перекладацьких проблем, оскільки вони не відображають всіх значень певного фразеологізму [10, с. 148]. Іншу думку спостерігаємо у передмові до «Словника фразеологізмів української мови», виданого Національною академією наук України у 2003 році. Так, у ній зазначається, що цей словник подає повну лексикографічну характеристику фразеологічних одиниць. Хоча укладачі, все ж, не вважають словник єдиним універсальним фразеологічним словником, зазначаючи, що значення поданих фразеологізмів представлене «з якомога ширшим і повнішим розкриттям усіх його значень» [11, с. 4], що, на нашу думку, пом'якшує категоричність формулювання у характеристиці словника, що в цілому не заперечує написане Я. Рецкером.

Таким чином, досліджуючи особливості перекладу фразеологічних одиниць і його вплив на дотримання загального мовостилю тексту при перекладі, ми вважаємо за необхідне аналізувати кожен випадок комплексно, враховуючи різні критерії дотримання образності. Серед таких критеріїв ми розглядаємо з одного боку – використання або невикористання перекладачем фразеологічної одиниці (з повністю або частково збереженою або зовсім не збереженою образністю), а також використання інших, нефразеологічних, одиниць (при цьому також образність може бути збережена за рахунок використання інших засобів мовної виразності або контексту, або не збережена чи збережена у меншій мірі).

Беручи до уваги кожен критерій, ми вважаємо доцільним формалізувати наше дослідження подібно до способу, описаного нами у 2015 році [8, с. 310-311]. Так, для визначення образності ми створили вибірку фразеологічних одиниць із розглянутих текстів (помістивши її у таблицю), у якій кожен фразеологічний одиницю у тексті оригіналу позначили змінною s_n , де n – порядковий номер у вибірці, та умовно присвоїли кожній такій змінній числове значення $s_n:=1$. Кожен еквівалент цієї фразеологічної одиниці у тексті перекладу також включається у вибірку в окремій колонці таблиці у відповідному рядку. Ці еквіваленти ми позначимо змінною t_n . Числове значення t залежатиме від критеріїв, вказаних у попередньому абзаці. Так, якщо перекладачем використаний фразеологізм з таким самим або близьким ступенем образності, то $t_n:=1$; якщо у тексті перекладу фразеологізм, який не має такого ступеня образності, або образність збережена, але використані інші засоби мовної виразності, то $t_n:=0,5$; якщо ж фразеологізм у перекладі

замінений стилістично нейтральним словом чи виразом, то $t_n:=0$. Ми також вважаємо за можливе в особливих випадках присвоїти найвище значення $t_n:=1$ у випадку перекладу фразеологізму нефразеологічною одиницею зі збереженням образності та використанням додаткових стилістичних засобів для більшого ступеня компенсації втрат.

Після присвоєння числового значення кожній змінній ми можемо обчислити суму фразеологічних одиниць у тексті оригіналу ($\sum s$), а також суму всіх значень t_n , які у кожному випадку кількісно демонструють ступінь дотримання авторського мовостилю при перекладі фразеологічних одиниць ($\sum t$). Порівняння двох сум $\sum s \vee \sum t$ дасть можливість визначити ступінь відхилення від авторського мовостилю у перекладі речень із фразеологічними одиницями: $a = \left| \sum s - \sum t \right|$. Звідси випливає, що чим меншим буде значення a , тим меншим буде ступінь відхилення від авторського мовостилю.

Зіставивши проаналізовані у цій статті приклади із зазначеними критеріями, можемо зазначити, що $t_n:=1$ для прикладів №№1, 2, 5, 6; $t_n:=0$ у прикладах №№4, 7; а у прикладах №№3, 8 проміжне значення $t_n:=0,5$.

Всього ж до вибірки, створеної для написання цієї статті, було внесено 90 фразеологічних одиниць, вибраних із прозових текстів, тобто $\sum s = 90$, ступінь дотримання авторського мовостилю при перекладі $\sum t = 52,5$. Отже, відхилення від авторського мовостилю складають $a = 37,5$ в абсолютному показнику, або 41,67% від усієї кількості фразеологічних одиниць у текстах оригіналу.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, нами було досліджено ступінь відхилення від авторського мовостилю при перекладі художнього прозового тексту на прикладі відтворення фразеологізмів на матеріалі текстів перекладів Роми Франко. Розвідка показала, що перекладачка використала основні прийоми, описані у наукових працях. Способи відтворення фразеологічних одиниць у мові перекладу можна представити у таких групах: 1. Еквівалентні фразеологічні одиниці мови перекладу. 2. Нефразеологічні одиниці з використанням різних стилістичних засобів для збереження образності та компенсації. 3. Переклад з використанням стилістичних засобів мови перекладу та елементами буквалізму для яскравішого відтворення національного колориту. 4. Описовий стилістично нейтральний переклад.

На відхилення від авторського мовостилю у найбільшій мірі впливає спосіб перекладу за допомогою стилістично нейтрального описового тексту, в меншій мірі – використання нефразеологічних одиниць з різними стилістичними засобами та буквалістичний переклад. В цілому у текстах Роми Франко спостерігаємо відносно значні відхилення від авторського мовостилю, проте представлене у цій статті дослідження не всебічне, а охоплює лише відтворення фразеологізмів; результати подальшого комплексного дослідження можуть відрізнятися. Результати дослідження можуть бути також використані для укладання фразеологічних лексикографічних джерел, перекладознавчих та лексикологічних студій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алтухова С.В. Проблема перекладу німецьких та російських компаративних фразеологізмів з назвами тварин / С.В. Алтухова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – №4. – 2012. – С. 44-47.
2. Англо-український фразеологічний словник: близько 30 000 фразеолог. Виразів / К.Т. Баранцев (уклад.). – 3-тє вид, стер. – К.: Знання, 2006. – 1056 с.
3. Арнольд И.В. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность: Сб. статей / П.Е. Бухаркин (науч.ред.); Санкт-Петербургский гос. ун-т. – С.Пб.: Изд-во Санкт-Петербургского университета, 1999. – 444 с.
4. Гоца Н. Труднощі перекладу із зоонімічним компонентом / Н.Гоца // Актуальні проблеми германороманської філології та освітній соціокультурний процес: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 4-5 жовтня 2013 р.) / За ред. Б.І. Гінки, І.П. Задорожної, І.Я. Яцюка – Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, 2013. – С. 155-156.
5. Дикань В.В. Коннотативна нерівноцінність англійських та українських фразеологічних одиниць / В.В. Дикань // Методологічні проблеми перекладу на сучасному етапі: Зб.наук.пр. / С.О. Швачко та ін. (відп. ред.); Сумський держ. ун-т, Запорізький держ. ун-т. – Суми: Видавництво СумДУ, 1999. – С. 19-21.
6. Єрмоменко І.В. Особливості перекладу фразеологічних одиниць художнього твору російською мовою (на матеріалі роману Е.Т.А. Гофманна «Житейские воззрения кота Мурра») / І.В. Єрмоменко // Каразинські

- читання: Людина. Мова. Комунікація: Тези доповідей XII наукової конференції з міжнародною участю. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – С. 108-109.
7. Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія : на матеріалі перекладів творів української літератури англійською мовою / Р.П. Зорівчак . – Львів : Вища школа, видавництво при Львівському університеті, 1983 . – 172 с.
  8. Козачук А.М. Елементи формалізації у методології досліджень зі стилістики художнього перекладу / А.М. Козачук // Сучасні дослідження з лінгвістики, літературознавства і міжкультурної комунікації (ELLIC 2015) : матеріали II Міжнар. наук. конф. / відп. ред. Н.Я. Яцків ; Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2015. – С. 309-311.
  9. Мушніна О.О. Особливості відтворення фразеологічних одиниць при перекладі наукової та художньої прози / О.О. Мушніна // Міжкультурна комунікація. Теорія і практика перекладу. – К.: Видавничий Дім Дм. Бураго, 2003. – С. 182-190.
  10. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвист.теории перевода / Я.И. Рецкер. – М.: «Междунар.отношения», 1974. – 216 с.
  11. Словник фразеологізмів української мови [Текст] / НАН України, Ін-т укр. мови, Укр. мовно-інформац. фонд ; уклад. В.М. Білоноженко [та ін.] ; відп. ред. В.О. Винник. – К. : Наукова думка, 2003. – 1098 с.
  12. Хавкіна О., Малюта М. Особливості перекладу англійських фразеологізмів із компонентом «вода» українською мовою / О. Хавкіна, М. Малюта // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: матеріали доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції 6-7 квітня 2012 р. / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, С.І. Сидоренка. – К.: Аграр Медіа Груп, 2012. – С. 376-380.
  13. Чердниченко О.І. Про мову і переклад [Текст] : мова в соціокульт. просторі, переклад як міжкульт. комунікація / О.І. Чердниченко. – К. : Либідь, 2007. – 247 с.
  14. Glossary / Compiled by R. Franko // Passion's Bitter Cup : selected prose fiction / by Mykola Chernyavsky ... [et al.] / R. Franko (transl.); S. Morris (ed.). – Toronto, Language Lanterns Publications, 2004. – P. 342-345.
  15. Judickaitė-Pašvenskienė L. The translation of idioms in children's cartoons: A comparative analysis of English dialogues and Lithuanian subtitles [електронний ресурс] / L. Judickaitė-Pašvenskienė // Eesti Rakenduslingvistika Ühingu Aastaraamat. – №10 (0). – 2014. – P. 125-138. Режим доступу: <https://doaj.org/article/2f8289225b304de4a06c1c1528c9d390>

Козачук А. Отклонения от авторского стиля при переводе фразеологизмов (на материале переводов Ромы Франко)

В статье рассматриваются особенности перевода украинских фразеологических выражений в художественных текстах на материале современных англоязычных переводов Ромы Франко. В частности, рассматриваются прозаические произведения рубежа XIX-XX вв. Приводится описание методологии проведённого исследования. Предлагается использование приёма формализации для обозначения особенностей перевода фразеологических выражений, а также способы вычисления степени отклонения от авторского стиля в переводе по отдельным аспектам. На основе проанализированных текстов приводятся примеры перевода фразеологических выражений в предложениях, что способствует осуществлению контекстуального анализа. Автором осуществляется классификация способов передачи фразеологических единиц в языке перевода, включающая такие группы, как эквивалентные фразеологические единицы языка перевода, нефразеологические единицы с использованием разных стилистических средств для сохранения образности и компенсации, перевод с использованием стилистических средств языка перевода и элементами буквализма для более яркого отображения национального колорита, описательный стилистически нейтральный перевод. После выполнения вычислений сделан вывод об относительно значительных отклонениях от авторского стиля в рассмотренных текстах в пределах отдельно взятого аспекта перевода фразеологических выражений.

Ключевые слова: *перевод, фразеологизм, эквивалентность, буквализм.*

Kozachuk A. Deviation from the Author's Style in Translation of Phraseologisms (Based on the Material of Translations by Roma Franko)

The article dwells upon peculiarities of translation of Ukrainian phraseological expressions in literary texts based on the material of modern English translations by Roma Franko. In particular, the pieces of prose written on the verge of the 19th-20th centuries are considered. The method of conducted research is presented. Use of characterization method for denotation of peculiarities of translation of phraseological expressions, the ways of calculation of degree of deviation from the author's style in translation in some aspects have been suggested. The examples of translation of phraseological expressions are presented in the sentences based on the considered texts with intention of

contextual analysis facilitation. The author carries out classification of ways of rendering phraseological units in the target language including such groups as: faithful phraseological units of the target language, non-phraseological units with various stylistic devices for preserving figurativeness and compensation, translation involving stylistic devices and elements of literalism for more vivid rendering of national colouring of the text, stylistically neutral descriptive translation. After execution of calculation, the conclusion about relatively considerable deviation from the author's style in the considered texts in the scope of the single aspect of translation of phraseological expressions has been made.

Key words: *translation, phraseology, faithfulness, literalism.*